

ÚPRAVY INTERIÉRU PRO SLABOZRAKÉ A NEVIDOMÉ

Pavel Macháček
Vlasta Grillová

Tento leták vydal Tyfloservis, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva zdravotnictví ČR

kontakty

BRNO 603 00
Kamenomlýnská 2
tel.: 541 212 810

Č. BUDĚJOVICE 370 04
Zachariášova 6
tel.: 387 331 598

H. KRÁLOVÉ 500 06
Milady Horákové 53
tel.: 495 273 636

JIHLAVA 586 01
Benešova 46
tel.: 567 307 571

KARLOVY VARY 360 01
Mozartova 6
tel.: 353 236 068

LIBEREC 460 01
Palachova 7
tel.: 485 109 990

OLOMOUC 779 00
I. P. Pavlova 69
tel.: 585 428 111

OSTRAVA 702 00
Prokešovo náměstí 5
tel.: 596 783 227

PARDOBICE
Hradec Králové 500 06
Milady Horákové 53
tel.: 495 273 636

PLZEŇ 301 00
Tomanova 5
tel.: 377 423 596

PRAHA 110 00
Krakovská 21
tel.: 221 462 362

ÚSTÍ n. LABEM 400 01
Prokopa Diviše 5
tel.: 475 201 777

ZLÍN 760 01
Burešov 4886
tel.: 577 437 133

Konkrétní úpravu prostor, vedoucí ke snížení bariérovosti, pomohou navrhnout pracovníci Tyfloservis, o.p.s. Obecně prospěšná společnost Tyfloservis poskytuje výhradně bezplatné rehabilitační služby nevidomým a slabozrakým lidem ve věku 15 a více let. Formou terénní či ambulantní rehabilitace je učí samostatně zvládat činnosti každodenního života, jako je vaření, praní a žehlení, chůze s bílou holí, čtení a psaní Braillova bodového písma, vlastnoruční podpis, psaní na klávesnici počítače, které zdravý člověk vykonává především pomocí zraku. Slabozrakým a prakticky nevidomým Tyfloservis nabízí nácvik dovedností nutných k efektivnímu využívání optických pomůcek, kamerových lup a zrakového potenciálu vůbec. Cílem je zvýšení míry jejich samostatnosti, nezávislosti a integrace do společnosti. Odborně školení instruktoři působí ve 13 krajských střediscích. Jednotné metodické vedení zajišťuje, aby byly potřebné služby poskytovány na celém území České republiky ve srovnatelné kvalitě.

ÚPRAVY INTERIÉRU PRO SLABOZRAKÉ A NEVIDOMÉ

Uspořádání svého nejbližšího okolí je jednou z prvních dostupných činností, kterou lze usnadnit bezpečný a účelný pohyb a orientaci v prostoru. To platí pro člověka dobře vidícího, a o to víc pro člověka, který má s viděním potíže.

Nepodáváme úplný výčet možností, ani univerzální návod, jak postupovat, i když několik ověřených řešení v letáku také najdete. Za důležitější považujeme nabídnout vysvětlení, proč tyto úpravy vůbec dělat. Pochopení problému Vás může přivést k samostatnému tvůrčímu hledání úprav prostoru s ohledem na zrakové omezení Vaše, Vašich blízkých nebo klientů.

Otázka přístupnosti veřejných budov je řešena stavebním zákonem č. 283/2021 Sb. a vyhláškou č. 146/2024 Sb., o požadavcích na výstavbu. Požadavky jsou upřesněny v technické normě ČSN 73 4001 Přístupnost a bezbariérové užívání. Stanovenými pravidly se ovšem řídí zejména nové stavby či rekonstrukce. Ve většině budov se stále ještě setkáváme s množstvím nepřehledných situací a někdy i nebezpečných nástrah.

V tomto letáku se zaměříme na bytové prostory.

ÚPRAVY INTERIÉRU PRO SLABOZRAKÉ

JAK LIDÉ SLABOZRACÍ VIDÍ?

Slabozraký člověk je ten, kterému ani brýle nepomohou úplně dobře vidět a v důsledku toho má potíže v běžném denním životě. Projevy oslabení zraku jsou nejčastěji tyto:

- Snížení zrakové ostrosti, kdy jsou předměty rozostřené a nejasně viditelné. Někteří lidé si musí dávat objekty mimořádně blízko před oči, aby je viděli.
- Poruchy vidění v zorném poli – části obrazu mohou být rozostřené, deformované nebo zcela chybí.
- Komplikace při vnímání intenzity světla – někdo potřebuje více světla než člověk se zdravým zrakem, jiný naopak světla méně. Obecně platí, že příliš světla oslňuje a způsobuje rychlou únavu zraku až nemožnost vidění. Nedostatek světla neumožňuje využít vnímání barev a snižuje zrakovou ostrost.
- Zhoršená schopnost přizpůsobování se (adaptace) zraku na různou hladinu osvětlení, tj. na světlo a tmu. Příliš náhlé a ostré přechody mezi světlem a stínem mohou ztížit orientaci a ohrozit bezpečnost. Např. vstup z tmavé předsíně do prosvětleného pokoje.
- Poruchy barvocitu - úplná ztráta barevného vidění, kdy člověk vidí okolní svět černobíle a v různých odstínech šedi nebo poruchy vnímání jen určitého barevného tónu.
- Narušené vnímání hloubky prostoru – může při orientaci činit obtíže s odhadováním vzdáleností a polohy předmětů – hrnku na stole, vypínače na zdi aj. Uvedené poruchy se různě kombinují a v podstatě lze říci, že každý slabozraký vidí jinak.

JAK SE LIDÉ SLABOZRACÍ ORIENTUJÍ?

Při orientaci v prostoru a při samostatném pohybu spoléhají především na zrakové vjemy. Vjemy hmatové a sluchové jsou spíše doplňkové. Vodicími liniemi jsou pro ně souvislé plochy s dostatečným kontrastem barev nebo jasů (tmavá podlaha a bílá zeď, rozhraní různě barevných kobereců, venku

rozhraní tmavě zeleného trávníku a světle šedého asfaltu). Orientačními body, tedy v prostoru výraznými a snadno rozpoznatelnými místy, mohou být např. tmavá vrata ve světlé fasádě domu, barevně odlišná dlažba hmatového pásu u přechodu přes vozovku, dveře v jiné barvě než okolní zeď aj.

V místnostech, které slabozrací znají, se při vhodném osvětlení pohybují s jistotou.

Příklad řešení barevného kontrastu.

TYPICKÉ ZRAKOVÉ BARIÉRY V INTERIÉRU

Nebezpečná, zdraví ohrožující a orientaci zhoršující jsou místa, která jsou zrakem obtížně postřehnutelná a identifikovatelná:

Prostředí bez barevného kontrastu, které vizuálně splývá v jeden celek:

- dveře, zárubně a stěny natřené stejným barevným odstínem;
- zařízení WC a umývadlo ve stejné barvě jako okolní obklady;
- první a poslední schod schodiště neoznačený kontrastním pruhem;
- jednobarevná kuchyň. linka vč. šuplíků, dvířek a madel na nich;
- neoznačené prosklené plochy, např. vstupní dveře bez kontrastního pruhu ve výši očí, vyvolávající dojem průchozího prostoru.

Prostředí příliš pestrobarevné a vizuálně členité s množstvím malých detailů, kdy se zrak v krátkém čase musí vyrovnávat s rychle se měnícími vjemy.

Nevhodné světelné podmínky:

- velký kontrast mezi osvětlením vně a uvnitř budovy;
- přechody mezi světlem a stínem v různě osvětlených místnostech;
- světelné zdroje, jejichž světlo svítí do očí a oslňuje;
- odrazy světla od povrchů způsobující oslnění, např. od lesklých dlaždic v koupelnách a zrcadel.

Na oslnění je třeba se vědomě zaměřit. Máme-li nepříjemný pocit z přesvětlení v našem zorném poli, zastiňme onen zdroj rukou před očima. Když se nám uleví, jednalo se skutečně o oslnění.

ZLATÉ PRAVIDLO ÚSPĚŠNÉ ORIENTACE

Využívat a vytvářet barevně kontrastní prostředí a používat vhodné osvětlení.

ÚPRAVY INTERIÉRU PRO NEVIDOMÉ

KDO JE NEVIDOMÝ?

Člověk, který nevidí vůbec, také člověk, který rozezná světlo, případně jeho intenzitu a dokonce směr, odkud přichází. V podobné situaci se někdy nacházejí i tzv. prakticky nevidomí, lidé s extrémně nízkou zrakovou ostrostí nebo ti, kteří mají rozsah zorného pole zúžený pod 5°. Můžeme si představit, že se dívají na svět jakoby úzkou trubičkou. A i když mohou vidět poměrně ostře i drobná písmena, mají při pohybu v prostoru velké potíže s vyhledáváním objektů a předmětů. Příkladem je identifikace aut při přecházení ulice, nalezení cedulí, hodin na zdi, vypínačů, předmětů na stole aj.

JAK SE LIDÉ NEVIDOMÍ ORIENTUJÍ?

Při orientaci v prostoru a při samostatném pohybu spoléhají především na hmatové vjemy získávané nohama a také rukama, ať již prostřednictvím bílé hole či bez ní.

Využívají různou strukturu povrchů (asfalt, žulová mozaika, trávník, koberec běhoun v halách...), rozdílné výšky povrchů (zeď a chodník, zeď a podlaha...) a dokáží podél těchto tzv. vodicích linií jít. V prostoru si také všímají orientačních bodů, tedy výrazných, snadno rozpoznatelných míst, jako např. rohu domu nebo průchodu. V bytě jsou takovými místy dveře do sousední místnosti, některé kusy nábytku, okna, ale také zvukové zdroje, jako např. rádio, tikající hodiny, hluk ulice přes okno aj.

V místnostech, které znají, se pohybují s jistotou, převážně bez hole, pomáhají si rukama před tělem a hmatem nohou.

TYPICKÉ HMATOVÉ BARIÉRY V INTERIÉRU

Nebezpečné jsou především předměty, které jsou ve výši ramen a hlavy a níže než pas.

Překážky ve výši hlavy:

- otevřená dvířka skříněk nábytkových stěn a kuchyňských linek;
- poličky na zdech.

Překážky nízké:

- konferenční stolky a nízké skříňky;
- koberečky, rohože, které nejsou pevně připevněny k podlaze – mohou podklouznout, je možné o ně zakopnout;
- volně ležící či visící kabely.

Překážky u vodicí linie:

- židle, květiny podél zdi;
- nedovřené dveře – nechávejte je buď zavřené nebo úplně otevřené.

Vratké předměty na povrchu stolů a kuchyňských linek:

- hrnečky či sklenice blízko okraje, které lze shodit rukama, tělem.

Orientaci znesnadňuje příliš mnoho předmětů v cestách mezi místnostmi, např. židle, stoly, křesla.

Pro děti, seniory nebo pro lidi s náhlou ztrátou zraku může zpočátku pomoci několik provizorních drobností. Např. na noc natažení provázku od dveří ke dveřím ve výši pasu skrz velkou místnost, kterou se prochází z ložnice na WC. Nebo označení dveří zavěšením různých drobných předmětů na kliku, plastové lžičky na dveře kuchyně a podobně.

ZLATÉ PRAVIDLO ÚSPĚŠNÉ ORIENTACE

Každá věc má své stálé místo. Jen tak ji nevidomý snadno a bezpečně najde. Nesystematičnost a nepořádek způsobují zmatek. Hledání klíče před odchodem zdržuje každého, a tak je to se vším. Nepřerovnávejte nevidomému jeho věci, ty si uspořádá sám, aby věděl, kde co má.